

**THE RIGHTS OF THE CHILD UNDER THE EUROPEAN CONVENTION ON
HUMAN RIGHTS
DREPTURILE COPILULUI SUB PRISMA PROTECȚIEI CONVENȚIEI EUROPENE A
DREPTURILOR OMULUI**

Alexei CROITOR,
doctorand, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept

CZU: 341.231.14

Summary: This paper examines children's rights as a fundamental human right, its evolution under the European Convention on Human Rights and the case law of the European Court of Human Rights. We will focus in particular on the right to physical integrity and the right to privacy of the child. At the end, we will present the recommendations addressed to the authorities of the Republic of Moldova for the children's rights observance.

Rezumat: Prezenta lucrare analizează drepturile copilului ca drepturi fundamentale ale omului, evoluția acestora în cadrul Convenției Europene a drepturilor omului și jurisprudența Curții Europene a drepturilor omului. Vom analiza în special dreptul integritate fizică și dreptul la viața privată a copilului. La final vom prezenta recomandările adresate autorităților Republicii Moldova întru respectarea drepturilor copilului.

Keywords: rights, privacy, values, children, the European Convention on Human Rights, the European Court of Human Rights, the case law.

Cuvinte-cheie: drepturi, viața privată, valori, copii, Convenția Europeană a drepturilor omului, Curtea Europeană a drepturilor omului, jurisprudența.

Prezentul articol își propune să stabilească cele mai importante probleme legate de drepturile copiilor din Europa, care au fost puse pe masa Curții Europene a Drepturilor Omului și au primit o soluționare care urmează a fi implementat de fiecare stat-parte la Convenție Europeană a Drepturilor Omului.

Evident documentul de bază în domeniul drepturilor omului fiind Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care stabilește drepturi generale inerente oricărei ființe umane, cum sunt dreptul la viață, dreptul la libertate și siguranță, libertate de gândire, libertate de exprimare etc. Și acestea drepturi evident că sunt aplicate și copiilor.

Convenția europeană a drepturilor omului nu conține o definiție a termenului „copil”, însă prevede în articolul 1 obligația statelor de a garanta tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția lor drepturile acordate de convenție. Articolul 14 din Convenție garantează exercitarea drepturilor prevăzute în convenție, interzicând discriminarea din orice motiv, inclusiv din motive legate de vârstă. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a declarat admisibile cererile formulate de copii direct sau prin reprezentant indiferent de vârsta copiilor. În jurisprudența sa, CEDO a adoptat definiția copilului prevăzută în CDC, acceptând criteriul vârstei mai mici de 18 ani. [1, pag.20]

Este de notat că copiii sunt titularii și unor drepturi speciale, sopecifice vârstei și dezvoltării psiho-sociale sale. Introducerea acestor drepturi într-un cadru legal unic î-și i-a începutul după Primul Război Mondial și anume prin adoptarea Declarației cu privire la drepturile copilului de la Geneva aprobată de Liga Națiunilor în 1924. [2]

Ulterior, după al Doilea Război Mondial, în cadrul Organizației Națiunilor Unite a fost adoptată de Adunarea generală la 20 noiembrie 1959 Declarația drepturilor copilului. [3] Însă ambele acestea documente aveau o forță formală, mai mult simbolică și nu ofereau o protecție veritabilă a drepturilor copilului.

Cu timpul societate umană a suportat dezvoltarea în toate domeniile, astfel a apărut necesitatea unui act internațional special care ar reglementa domeniul protecției drepturilor

copilului, având forța juridică plenipotențială, fiind adoptată Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului (UNCRC) la Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 Noiembrie 1989. [4]

Convenția stabilește principii de bază privind drepturile omului, reafirmă faptul că, din cauza vulnerabilității lor, copiii necesită îngrijire și protecție specială și pune un accent deosebit pe responsabilitatea principală de îngrijire și protecție care revine familiei, necesitatea protecției juridice și de altă natură a copilului înainte și după naștere, importanța respectului pentru valorile culturale ale comunității copilului și rolul vital al cooperării internaționale în realizarea drepturilor copiilor. [5]

Realizarea acestor principii este asigurată prin intermediul Curții Europene a Drepturilor Omului, care a examinat mai multe probleme cum ar fi: violența față de copii acasă, școală și în alte locuri; justiție prietenoasă copiilor; accesul copiilor la mai multe informații despre drepturile lor în sistemul de justiție, iar autoritățile trebuie să caute modalități de a ajuta copiii să aibă încredere în cei care lucrează în sistem; îmbunătățirea condițiilor de viață, care sunt adesea sub-standard în țările mai puțin industrializate.

O altă problemă ridicată în raport cu copii, ar fi discriminarea. Copiii suferă discriminare pe diverse motive și, prin urmare, pot suferi „discriminare dublă”, adică sunt discriminați nu numai pe baza vârstei, ci și din alte motive. Discriminarea copiilor pe baza vârstei este puțin înțeleasă sau recunoscută și ar trebui să fie abordată prin conștientizare și legislație. Copiii din grupuri dezavantajate, cum ar fi minoritățile culturale și rasiale și copiii cu dizabilități doresc o mai bună înțelegere a experiențelor și culturilor lor.

În viziunea noastră, problema cel mai des cu care se confruntă copiii indiferent de vârsta este violența la care sunt supuși atât în cercul familial cât și în mediul social în care au relații.

Conform studiilor, copiii raportează că se confruntă cu niveluri ridicate de violență acasă, în ciuda faptului că pedepsele fizice au fost interzise în multe țări europene la nivel de legislație. Într-un studiu german, de exemplu, unul din cinci copii declară că suferă de violență în familiile lor.[4] În multe state în Europa, pedeapsa fizică a copiilor rămâne acceptabilă atât din punct de vedere social, cât și din punct de vedere legal. Într-un studiu privind drepturile copilului desfășurate în Moldova, se arată că părinții folosesc violența împotriva copilului lor fără motiv, pentru că se enervează fie la serviciu, fie acasă, iar copilul este ca o jucărie a dispoziției părinților. [7]

În jurisprudența Curții Europene au fost analizate plângeri cu privire la pedeapsa corporală ca formă de măsură disciplinară, în principal în temeiul articolului 3 din Convenție. În cazurile în care măsura a atins nivelul de gravitate prevăzut la articolul 3, CEDO a constatat că tratamentul a încălcat această prevedere.

În cauza *Tyrer v Regatului Unit* s-a examinat plângerea cetățeanului Regatului Unit Anthony M. Tyrer care în 1972 la vârsta de 15 ani a fost supus pedepselor corporale (lovituri cu vargă) pentru careva încălcări de ordin disciplinar într-o școală de băieți unde învăța la acel moment. Curtea a constatat că reclamantul a fost supus unei pedepse în care elementul de umilirea a atins nivelul inerent noțiunii de „degradare pedeapsă” după cum s-a explicat la paragraful 30 de mai sus. Nedemnitățile de a avea pedeapsa aplicată asupra posteriorului gol a agravat unora măsura caracterul degradant al pedepsei reclamantului, dar nu a fost singurul sau determinant. Prin urmare, Curtea a concluzionat că pedeapsa corporală disciplinară aplicată reclamantului a echivalat cu o pedeapsă degradantă în sensul articolului 3 din Convenție, care interzice aplicarea torturii. [8]

Copiii se bucură de protejarea dreptului la viața privată, de familie, a domiciliului, și a corespondenței și împotriva calomniei sau defăimării.

Dreptul la viață privată este garantat prin articolul 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care prevede că orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale. [9]

Dreptul la respectarea vieții de familie nu este absolut, ci este supus unor limitări. Aceste limitări, sunt prevăzute la articolul 8 alineatul (2) al Convenției, și anume: în măsura prevăzută de lege și dacă constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora.

Suplimentar la dreptul universal la viață privată, Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului prevede în Articolul 16 că nici un copil nu va face obiectul ingerințelor arbitrare sau ilegale în viața sa personală, familia sa, domiciliul sau corespondența sa și nici al unor atacuri ilegale la onoarea și reputația sa. Copilul are dreptul la protecția legii contra unor astfel de imixțiuni sau atacuri. [5]

Dreptul copilului la respectarea vieții de familie include o serie de drepturi compuse, cum ar fi: dreptul copilului de a fi îngrijit de părinții săi, dreptul de a întreține relații personale cu ambii părinți, dreptul de a nu fi separat de părinți cu excepția cazului în care acest lucru este în interesul superior al copilului, precum și dreptul la reîntregirea familiei.

În legislația Consiliului Europei, Curtea Europeană a subliniat că articolul 8 din Convenție stabilește în primul rând obligația statului de a nu interveni în viața de familie. Statele au însă și o obligație pozitivă de a lua măsurile necesare atât pentru a sprijini părinții și familiile, cât și pentru a proteja copiii împotriva eventualelor abuzuri. Copiii ar trebui să fie separați de părinții lor numai în circumstanțe excepționale. În aceste cazuri, trebuie făcut tot posibilul pentru păstrarea relațiilor personale și, atunci când este cazul, pentru „reîntregirea” familiei. Statele dispun de o marjă largă de apreciere la luarea deciziei inițiale de a separa copiii de părinții lor. Este necesar însă un control mai strict în legătură cu alte limitări suplimentare, cum ar fi restricțiile privind dreptul de vizită al părinților, precum și garanțiile legale menite să asigure protecția efectivă a dreptului părinților și al copiilor la respectarea vieții lor de familie. Aceste limitări suplimentare implică pericolul ca relațiile de familie între un copil mic și unul dintre părinți sau amândoi să fie restrânse efectiv. De asemenea, atunci când se decide separarea mamelor de copiii nou-născuți, motivele invocate de stat trebuie să fie extreme de convingătoare. [1, pag.77]

În legislația CoE, dreptul fiecărui copil de a întreține relații personale cu ambii părinți este implicit în articolul 8 din Convenție. CEDO afirmă „faptul că părintele și copilul se bucură reciproc unul de compania celuilalt constituie un element fundamental al vieții de familie”. [10, pct.151]

Totuși, Curtea subliniază și că acest drept poate fi limitat de interesul superior al copilului. Acest drept se află în centrul procesului de luare a deciziilor judiciare cu privire la încredințarea copilului și relațiile personale cu copiii. Într-o serie de cauze, CEDO a menționat, explicit sau implicit, interesul superior al copilului în contextul cauzelor privind încredințarea și relațiile personale.

În cauza *Schneider v. Germania*, reclamantul a avut o relație cu o femeie căsătorită și a susținut că era tatăl biologic al fiului ei, al cărui tată recunoscut legal era soțul mamei. Reclamantul a susținut că decizia instanțelor naționale de a-i respinge cererea de a întreține relații personale cu copilul și de a obține informații despre dezvoltarea copilului pe motiv că el nu a fost nici tatăl legal al copilului și nici nu a avut o relație cu copilul i-a încălcat drepturile în temeiul articolului 8 din Convenție. Constatând o încălcare, CEDO s-a concentrat pe faptul că instanțele naționale nu au analizat dacă, în circumstanțele concrete ale cauzei, contactul între copil și reclamant ar fi fost în

interesul copilului. În ceea ce privește solicitarea reclamantului de informații despre dezvoltarea personală a copilului, Curtea a considerat că instanțele naționale nu au prezentat motive suficiente pentru a-și justifica ingerința în sensul articolului 8 alineatul (2) și că, prin urmare, ingerința nu a fost „necesară într-o societate democratică”. [11]

Dreptul la viață de familie a copilului la nivel național Republica Moldova a implementat prevederile Convenției în cadrul Legii privind drepturile copilului nr.338 din 15 decembrie 1994, care în articolele 16 și 17 prevede dreptul copilului la abitație în familie, dar și drepturile copilului care locuiește separat de părinți. [12] De asemenea, Republica Moldova a adoptat Legea privind protecția specială a copiilor în situație de risc și a copiilor separați de părinți Nr.140 din 14.06.2013, prin care sunt stabilite procedurile de identificare, evaluare, asistență, referire, monitorizare și evidență a copiilor care au rămas temporar sau în totalitate sunt lipsiți de îngrijirea părintească. [13]

Avocatul poporului pentru drepturile copilului este o instituție în domeniu instituită prin Legea cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) Nr. 52 din 03.04.2014, care în articolul 1 aliniatul (3) prevede că Avocatul Poporului pentru protecția drepturilor copilului își exercită atribuțiile pentru asigurarea respectării drepturilor și a libertăților copilului și realizării, la nivel național, de către autoritățile publice centrale și locale, de către persoanele cu funcție de răspundere de toate nivelurile a prevederilor Convenției ONU cu privire la drepturile copilului. [14]

Avocatul Poporului pentru drepturile copilului, monitorizând modul în care statul protejează copii fără familie și realizează dreptul acestora de a nu fi separat de părinți, conchide că autoritățile statului au admis mai multe încălcări în acest domeniu, care urmează a fi înlăturate sau corectate. Copiii lipsiți de ocrotire părintească constituie cel mai vulnerabil grup de copii și necesită o atenție sporită din partea autorităților. Cât privește copiii ramași fără ocrotire părintească, nu putem vorbi de încălcarea doar a unui singur drept, de obicei încălcările drepturilor și libertăților acestor copii formează un lanț continuu și perpetuu. Astfel, autoritățile tutelare care au competențe la acest compartiment, urmează să-și fortifice capacitățile pentru a identifica la timp, a evalua sub toate aspectele, a acorda asistența necesară, a referi către serviciile respective, a monitoriza sistematic copiii aflați în situație de risc în scopul de a preveni separarea copiilor de părinți, precum și pentru integrarea în familie în situația în care separarea sa produs. [15]

În concluzie, drepturile copilului sunt în permanentă studiere și protejare. Aria de protejare se extinde în continuu. Copiii sunt tratați ca beneficiari ai tuturor drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și ca subiecți ai unor reglementări speciale, având în vedere caracteristicile lor specifice. Drepturile copilului reprezintă un domeniu de drept intersectorial, iar manualul de față pune accentul pe domeniile juridice cu importanță deosebită pentru copii. Statul urmează să implemeteze în legislația națională standardele europene privind asigurarea drepturilor copilului, care să fie ghidat de interesul superior al copilului care trebuie să fie argumentul principal în soluționarea oricărei probleme legate de respectarea drepturilor copilului. Autoritățile urmează să adopte mecanisme protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, inclusiv prin dezvoltarea serviciilor de plasament pentru mame cu copii, crearea, dezvoltarea sistemului de creșe. Strategia securității naționale urmează să includă componenta de Securitatea copilului. Statul urmează să asigure protejarea identității copilului, precum și nedivulgarea datelor cu caracter personal, a informațiilor care îl pot expune în public în lumină nefavorabilă, trebuie respectată cu strictețe confidențialitatea, mai ales atunci când copilul sau părinții acestuia sunt victime ale violenței, traficului de ființe umane, aflați în conflict cu legea sau trăiesc o suferință profundă.

Referințe bibliografice:

1. Manual de drept european privind drepturile copilului, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene și Consiliul Europei, 2015
2. Declarația cu privire la drepturile copilului de la Geneva, aprobată de Liga Națiunilor în 1924, <http://www.un-documents.net/gdrc1924.htm> Accesat la 01.12.2021
3. Declarația drepturilor copilului, adoptată la Adunarea generală la 20 noiembrie 1959 <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/32/327ef3da-c4d0-4fff-9f76-8cbcd20fa8c1.pdf> Accesat la 01.12.2021
4. Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului, adoptată la Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 Noiembrie 1989, Fondul Națiunilor Unite pentru Copii, <https://www.unicef.org/moldova/media/1401/file/Conventia-cu-privire-la-drepturile-copilului.pdf> Accesat la 01.12.2021
5. Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului, Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului din Moldova (CIDDC), https://drepturilecopilului.md/files/publications/CDC_2005_final.pdf Accesat la 01.12.2021
6. Child and Youth Welfare Association (AGJ) (2010), “First children and young people’s report on UN reporting on the implementation of the UN Convention on the Rights of the Child in Germany”, AGJ, Berlin, https://books.google.md/books?id=VaOuBgAAQBAJ&pg=PA433&lpg=PA433&dq=%E2%80%999s+report+on+UN+reporting+on+the+implementation+of+the+UN+Convention+on+the+Rights+of+the+Child+in+Germany%E2%80%9D,+AGJ,+Berlin.&source=bl&ots=4Hb6hbapiY&sig=ACfU3U3LxJYUOB8mdPH7ZeKyxJfJUooK2Ug&hl=ro&sa=X&ved=2ahUKEwjC_igzJP0AhUK_6QKHRk4CH0Q6AF6BAgEEAM Accesat la 01.12.2021
7. “Child and youth participation in the Republic of Moldova – A Council of Europe policy review”, Council of Europe, Strasbourg (2013), <https://rm.coe.int/168046c7f9> Accesat la 01.12.2021
8. Cauza Tyrer v. The United Kingdom, no.5856/72, judgment 25/04/1978, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57587> Accesat la 01.12.2021
9. Convenția Europeană a Drepturilor Omului, https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf Accesat la 01.12.2021
10. Cauza K și T. v. Finlanda [GC], nr. 25702/94, 12 iulie 2001, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59587> Accesat la 01.12.2021
11. Cauza Schneider v. Germania, nr. 17080/07, 15 septembrie 2011, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-106171> Accesat la 01.12.2021
12. Legea Republicii Moldova privind drepturile copilului Nr. 338 din 15-12-1994, publicată: în Monitorul Oficial Nr.13 art. 127, 02-03-1995
13. Legea privind protecția specială a copiilor în situație de risc și a copiilor separați de părinți, nr.140 din 14.06.2013, publicată: în Monitorul Oficial Nr. 167-172 art. 534, 02-08-2013
14. Legea Nr. 52 din 03.04.2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), publicată: în Monitorul Oficial Nr. 110-114 art. 278, 09-05-2014
15. Raportul Avocatului Poporului privind respectarea drepturilor copilului în republica Moldova în anul 2017, Chișinău 2018 http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/raport_copil_2017def.pdf Accesat la 01.12.2021